

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У КУРСІ ГЕОГРАФІЇ

Сапога Л.М.

Херсонський ліцей № 51 Херсонської міської ради, Херсон

sapoga51@ukr.net

Технологія проєктної діяльності учнів є важливим складником сучасного освітнього процесу, оскільки забезпечує поєднання теоретичного навчання з практичною діяльністю. У педагогічному контексті проєкт розглядається як цілісна система, що включає задум, визначені цілі, методи та засоби навчання, а також критерії оцінювання результатів діяльності учнів [1,2].

Метод проєктів органічно інтегрується в систему особистісно орієнтованого навчання, створюючи умови для розвитку самостійності, ініціативності та відповідальності учнів. Водночас він не замінює інші методи навчання, а доповнює їх, розширюючи можливості освітнього процесу. Його універсальність полягає у можливості застосування під час вивчення різних навчальних дисциплін як у межах уроку, так і в позакласній діяльності. Орієнтація на індивідуальні освітні потреби учнів зумовлює високу ефективність цього підходу, адже він сприяє формуванню широкого спектра знань, умінь і компетентностей, а також надає учням необхідний досвід практичної діяльності.

У системі географічної освіти метод проєктів посідає особливе місце, оскільки передбачає самостійне опанування учнями навчального матеріалу з подальшим створенням конкретного результату – освітнього продукту. Такий підхід сприяє наближенню навчального процесу до реальних життєвих ситуацій і суспільно значущих проблем, що, своєю чергою, підвищує мотивацію до навчання та робить його більш осмисленим і практично спрямованим [3,5].

Основною метою застосування методу проєктів є формування здатності учнів самостійно досліджувати та осмислювати актуальні географічні проблеми. Важливою ідеєю цього підходу є стимулювання пізнавального інтересу до навчальних тем через розв'язання проблемних завдань, що потребують не лише засвоєння знань, а й умінь застосовувати їх на практиці.

Для систематизації різноманіття навчальних проєктів у шкільному курсі географії доцільно застосовувати їх класифікацію за кількома критеріями. Узагальнену типологію навчальних проєктів подано в таблиці 1.

Реалізація проєктної діяльності в освітньому процесі передбачає послідовне проходження низки взаємопов'язаних етапів, кожен із яких має чітко визначений зміст і розподіл функцій між учнями та вчителем.

Перший етап – підготовчий – охоплює визначення теми та мети проєкту. На цьому етапі учні здійснюють обговорення проблематики, проводять первинний пошук інформації, тоді як учитель виконує мотиваційну функцію, спрямовує пізнавальну діяльність і надає допомогу у формулюванні проблеми.

Другий етап – планування - передбачає визначення джерел інформації,

методів і засобів її аналізу, а також способів представлення результатів. Важливим складником є встановлення критеріїв оцінювання як кінцевого продукту, так і процесу діяльності. Учні на цьому етапі формулюють завдання та розробляють план роботи, тоді як учитель здійснює опосередковане керівництво і консультування.

Таблиця 1

Типологія навчальних проєктів з географії, складено за [1-5]

Критерій класифікації	Типи проєктів	Характеристика	Приклади проєктів
За характером провідної діяльності	Інформаційні	Збирання, аналіз і систематизація інформації	«Кліматичні особливості Херсонщини», «Річки України»
	Дослідницькі	Визначення мети, завдань і методів дослідження	«Вплив вирубки лісів на екосистеми Карпат», «Якість води місцевої річки»
	Творчі	Креативне представлення результатів	«Туристичний путівник рідним краєм», «Віртуальна подорож Україною»
	Прикладні (практико-орієнтовані)	Практичний результат, що має реальне застосування	«Розробка екологічної стежки», «План благоустрою території школи»
За предметно-змістовою спрямованістю	Монопредметні	У межах географії	«Природні ресурси України»
	Міжпредметні	Інтеграція кількох дисциплін	«Екологічний стан регіону» (географія + біологія), «Демографічні процеси» (географія + історія)
	Надпредметні	Вихід за межі навчальної програми	«Глобальні екологічні проблеми людства», «Сталий розвиток громад»
За тривалістю реалізації	Короткотривалі	У межах одного/кількох уроків	«Порівняння кліматичних поясів», «Аналіз карти населення»
	Довготривалі	Від одного місяця і більше	«Дослідження змін погоди протягом сезону», «Моніторинг стану довкілля»
За кількістю учасників	Індивідуальні	Один учень	«Моє місто/село на карті України»
	Групові	Невелика група	«Екологічні проблеми регіону»
	Колективні	Весь клас	«Створення географічного атласу класу»

Третій етап – збір інформації – включає використання різних методів пізнання, зокрема спостереження, роботу з науковими джерелами, анкетування та експеримент. Основну діяльність виконують учні, а вчитель здійснює супровід, корекцію та надає рекомендації.

Четвертий етап – аналітичний – полягає в опрацюванні зібраної інформації, її систематизації та формулюванні обґрунтованих висновків. Учні самостійно здійснюють аналіз, тоді як учитель продовжує виконувати

консультативну та коригувальну функції.

П'ятий, завершальний етап – представлення та оцінювання результатів – передбачає підготовку усного або письмового звіту, а також оцінювання результатів і процесу дослідження відповідно до заздалегідь визначених критеріїв. На цьому етапі відбувається колективне обговорення, у якому беруть участь як учні, так і вчитель, із подальшим оцінюванням докладених зусиль, ефективності використаних ресурсів і рівня творчого підходу [3-5].

Отже, проектна технологія є ефективним інструментом організації навчальної діяльності, що сприяє розвитку пізнавальної активності учнів, формуванню ключових компетентностей і забезпечує тісний зв'язок між навчанням і реальним життям.

Список використаних джерел

1. Браславська О. В. Інноваційні підходи до навчання географії у профільних класах: інтеграція STEM-освіти. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2025. № 2(48). С. 238–249. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-238-249](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-238-249)
2. Воронка М.І., Гришко С.В., Непша О.В. STEM-освіта як інструмент реалізації компетентнісного підходу в Новій українській школі на уроках географії. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»: журнал*. 2025. № 9(39). С.1018-1031. [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9\(39\)-1018-1031](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2025-9(39)-1018-1031)
3. Ковальова, К. І., Нападовська Г.Ю. Метод проектів як засіб модернізації навчально-виховного процесу з географії. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Географічні науки*. 2015. № 2. С. 113-118.
4. Надтока О.Ф., Мартинюк Т.С. Використання проектної діяльності в розрізі застосування інформаційно-комунікаційних технологій на заняттях географії. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2015. №6. Т. 50. С.71-85.
Яковлева В.А., Власенко Р.П., Костюк В.С., Андрійчук Т.В. Науково-методичні основи формування пізнавальної самостійності учнів у процесі вивчення географічного курсу «Україна і світове господарство». *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 28. С. 93-99. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/28.17>